

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tikarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne. Vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.00, polletna K 10.80, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.00.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 5. do 7. večer.

Inserati: enostopna petstotnica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Nastanek sprejema upravnništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštne proste.

Štev. 391.

V Ljubljani, v torek dne 24. septembra 1912.

Leto II.

Nekaj besed o zadružni organizaciji.

Zadružna organizacija slovenskega delavstva lepo napreduje. Uspehi, ki jih ima tekom zadnjih let zabeležiti naše zadružno gibanje nas opravičujejo do najlepših nad v bodočnosti. Konzumno društvo za Ljubljano in okolico, konzumne zadruge v Idriji, Zagorju, Hrastniku itd. so razveseljive priče o životvorni sili zadružne misli med slovenskim delavstvom. V času, ko je slovensko meščansko zadružništvo hitelo od poloma do poloma, je slovensko delavstvo s krasnim razvojem in napredkom svoje zadružne organizacije podalo sijajen zgled, kaj zamožnejše gospodarske organizacije, ako je zasnovane na zdravi podlagi. In med tem, ko se je slovenskega meščanstva vsled ponovnih nesreč lela skoraj da lotevati že topa resignacija, ki je grozila med slovenskim meščanstvom ubiti sploh vsako zadružno gibanje, so bili ti polomi meščanskega zadružništva slovenskemu delavstvu samo svrilen zgled, kako se ne sme gospodariti, in prav temeljita šola, kako in na kakšni podlagi se ima razvijati zadružna organizacija slovenskega delavstva.

Ampak uspehi, ki jih ima do danes zabeležiti zadružno organizirano slovensko delavstvo, ga nikakor ne smejo uspraviti. Teh uspehov se veselimo, a ne smemo se z njimi zadovoljevati. Kakor povesod, tako velja tudi tu stara resnica, da je edini pravi uspeh smo v neprestanem napredovanju in da bi najmanjša stagnacija pomenila prav za prav že nazadovanje. Res je, da so naši uspehi na polju zadružništva prav lepi, res je pa tudi, da bi bili lahko še veliko lepši, ako bi se slovensko delavstvo zavedalo pomena zadružništva v taki meri kakor zahteva to njegova lastna korist. Veliko delavskih družin je danes že zbranih pod praporom zadružne organizacije — saj šteje samo konzumno društvo za Ljubljano in okolico okroglih 1700 družin — a kaj je število slovenskih delavskih zadružnikov v primeri z ono veliko maso indiferentnih mas, ki v svoji nezavednosti ne vedo, da nosijo svoje težke prisluženje groše svojim lastnim razrednim nasprotnikom. Kako veličastna bi lahko bila stavba našega zadružništva, če bi se vsaj večina delavcev enkrat zavedla, kaj in kje je njihov interes. V interesu napredka našega zadružništva, v interesu delavstva je, da se masa teh indiferentnih proletarcev bolj in bolj zmanjšuje. Da je danes še tolikšna, je krivo pomanjkanje izobrazbe, je krivo predvsem to, da se pri nas še zmerom premalo stori, da bi se mase poučile o pomenu in smotru zadružništva. Naše agitatorično delo je le prevečkrat enostransko, ker le preradi pozabljamo, kakšna uloga je namenjena v emancipacijskem boju delavstva ravno njegovi zadružno-gospodarski organizaciji. Uspeh delavskega boja bo popoln samo takrat, kadar bo delavstvo v svojem boju korakalo pod praporom politične, strokovne in zadružne organizacije; posluževati se mora v dosego svojih ciljev vseh treh bojnih metod in ne sme zanemarjati niti ene, tudi zadružne ne. Bodimo si odkriti in priznajmo si, da se ravno v tem pogledu pri nas na Slovenskem mnogo greši. Saj ne manjka celo takih, ki se štejejo za dobre sodrugi, pa iz samih malenkostnih kapric zavirajo in zabavljajo tam, kjer bi morali

pravi in iskreni socialisti delovati. Ravno pri nas, ki smo vsled majhnega števila tako siromašni na sredstvih, bi morali z vso silo delati na to, da bi se politična stranka delavstva lahko opirala ob močno in trdno gospodarsko organizacijo. V interesu stranke bi morala naša agitacija iti za tem, da se poglubi med delavstvom tudi zadružna misel. Noben naš agitator ne bi, kadar govori o potrebi organizacije, poleg politične in strokovne smel pozabiti tudi zadružne organizacije. Zlasti v današnjih časih draginje bi se moralo delavstvo zmerom in zmerom opozarjati na gospodarsko samopomoč. Delavstvu se mora dopovedati, da je zadružna organizacija eno najizdatnejših orožij, s katerim se lahko bori proti kapitalističnemu izkoriščanju. Moč kapitalizma se opira predvsem na privatno last proizvodnih sredstev. Ker imajo danes posedujoči razredi vse stroje, tovarne, delavnice in surovine v svoji lasti, jim je omogočeno, da postavljajo druge ljudi v svojo službo, da delajo za njihove interese, za njihovo obogatitve. Ta last proizvodnih sredstev pa kapitalistu ne omogoča samo tega, da revne sloje izkorišča, kadar zanj delajo, temveč mu omogoča i to, da te sloje izkorišča tudi takrat, kadar jim prodaja tisto blago, ki so ga s svojim lastnim delom ustvarili. In kakor se delavstvo na eni strani bori za to, da dobi čim največji delež na čistem dobičku, ki nastaja iz njegovega dela, tako mora delavstvo gledati tudi na to, da denar za blago, ki ga kupuje, ne bo tekel v žepe kapitalistov, temveč da se vrne v žepe delavcev nazaj. Ako delavci z nakupovanjem v kapitalističnih podjetjih podpirajo svoje lastne nasprotnike, potem s tem jačijo samo verige, ki tlačijo delavstvo v staro sužnost. Kako naj bo pa delavcu mogoče, da svojega težko prisluženega denarja ne bo nosil v tuje žepe, temveč ga bo ohranil v svojem žepu? Samo s tem, da se pridruži zadružni organizaciji, da bo svoje vsakdanje potrebščine kupoval v konzumnem društvu.

Konzumno društvo ni last posameznega podjetnika, temveč last celokupnega delavstva. Za vsako kuno, ki jo je izdal v konzumnem društvu, dobi koncem leta nekaj vinarjev nazaj. In kako lepo je koncem leta, ko delavska žena lahko dvigne svojo dividendo. Kako dobro je vendar, če dobi nekaj kronic nazaj — ako je mnogo nakupovala, dobi morda celo kakih 40 do 50 kron — ki lahko izpolnijo marsikatero željo, ki je tedenski zaslužek družine ni mogel izpolniti. Čestokrat je morala delavska družina delati dolgove, ki jih ni mogla pokriti. Sedaj pa pride dividenda in marsikaj se z njo lahko uredi. Za to ugodnost delavska žena že lahko napravi vsak dan malo daljšo pot, nego do prvega privatnega trgovca. Ta ugodnost že tudi zasluži, da si uredi delavska žena svoje denarno gospodarstvo tako, da bo lahko sproti plačevala, kakor se v konzumnih društvih zahteva.

Člani morajo sproti plačevati, da tudi društvo lahko izpolnjuje svoje dolžnosti. Mnogo žena je, ki si mislijo, da je pač vseeno, ako plačajo denar kapitalistu direktno ali indirektno, češ da vendar tudi konzumno društvo le od kapitalistov kupuje. Predvsem ne smemo pozabljati, da izločuje konzumna organizacija posredovalnega trgovca in da na ta način zaslužek tega poslednjega dobivajo člani sami. Konzumna organizacija pa skuša izločevati tudi

večje preкупce, ki prodajajo blago v večjih množinah.

Vsa konzumna društva tvorijo v to svrhu velenakupno družbo, ki oskrbuje za vsa konzumna društva nabavo blaga. Ako kdo od sladkorne tovarne kupi vagon sladkorja, ga bo moral dražje plačati nego pa, ako ga naroči 30 ali 40 vagonov. Množina tlači ceno. Te velenakupne družbe bi lahko tudi zaslužek fabrikanta izločile, ako bi bile tako močne, da bi si lahko ustanovile svoje lastne tovarne. Na Nemškem in Anglaškem imajo danes že tovarne, ki niso last privatnih podjetnikov, temveč konzumnih društev. Te tovarne oddajajo svoje blago direktno brez posredovalne trgovine konzumnim društvom in cene blaga ostajajo na ta način znatno nižje. Ako ta način produkcije ni prinesel delavstvu še tiste koristi, ki bi jo lahko, potem nosijo krivdo za to zopet samo indiferentni delavci, ki še zmerom nočejo uvideti, da delajo le v svojo lastno gmotno škodo, ako nosijo svoj denar malemu trgovcu namesto konzumnemu društvu. Tudi tu je uspeh, kakor pri vseh delavskih organizacijah, odvisen ne toliko od volje vodstva, kakor od razumevanja in števila članov.

Če bi vsi delavci nakupovali v podjetjih delavskega razreda, potem bi v boju proti draginji živeli marsikaj dosegli. Delavci od konzumnih društev nimajo samo hipne koristi v obliki dividend, še važnejše in pomembnejše je to, da se s krepkim razvojem in napredkom konzumnih društev povečava tudi moč delavskega razreda.

Ako hočemo delavskemu gibanju dati trdne zaslombe, potem delajmo tudi za ojačenje naših konzumnih društev, potem ne opuščajmo nobene prilike, da pridobivamo novih članov, novih bojnikov na zadružnem polju. Gospodarsko moč delavskega razreda bo najizdatnejše in najuspešnejše dvignila organizacija konzumentov. To je temeljni nauk vsakdanjega življenja. Naj bi se med slovenskim delavstvom v bodoče še bolj upošteval nego do sedaj.

Socialno zavarovanje.

Na kratko smo že poročali, da je pričel pododsek odseka za socialno zavarovanje zopet z delom. Pretečeni ponedeljek je imel prvo sejo. Vsak teden se sestane pododsek k štirim sejami in bo predelal vso predlogo do časa, ko se snide državni zbor.

Na prvi seji je sodrug Wildholz utemeljeval predlog o razdelitvi zavarovanja za samostojne delavce. Predlog sta predložila skupno s sodrugom Smitko. V glavnem zahteva ta predlog, da naj se določbe zavarovanja samostojnih ured posebej in sicer tako, da bodo odgovarjale razmeram in organizaciji samostojnih. Za obrtništvo naj se zgradi te določbe na podlagi obtnih zadrug, za poljedelsko prebivalstvo pa na podlagi poljedelskih zadrug. Invalidno in starostno zavarovanje družinskih članov, ki pomagajo pri delu, naj bo navezano, bolj kakor kakor pa vladna predloga določa, na določbe poedinih deželnih zborov in naj se prilagode gospodarskim razmeram posameznih dežel. Zaradi finančne skupnosti zavarovanja delavcev in samostojnih, bi zadelo delavstvo pretežno denarno breme. Sodrugi Wildholz je dejal dalje: Mislimi smo, da bodo zastopniki samostojnih sa-

mi našli pot, ki jo je treba hoditi, da dosežejo socialno zavarovanje zase. Ker tega niso storili, zato smo pokazali pot, ki se lahko ubere; ali pritrldi bi tudi drugi poti, samo da bi vodila do cilja. Slednjič prosi Wildholz, naj sprejme njegov predlog.

Kako naivni so meščanski poslanci, kaže prav jasno ugovor mladočeskega poslanca Kratochwila, ki je dejal socialnim demokratom, čemu da se brigajo toliko za socialno zavarovanje samostojnih, saj vendar ti niso volili socialno demokratičnih poslancev. Saj to je vendar ona globoka razlika med zastopniki delavstva in meščanstva, da zastopniki delavstva gledajo z bistrim očesom razmere vseh stanov in jih skušajo izpremeniti tako, da se ublažijo kričeca nasprotja med posameznimi stanov. Seveda meščanski poslanci se ne bodo povzpeli nikdar na tako obsežno obzorje, ampak bodo slejkoprej zastopali le interese svojega razreda. Poslanec Kratochwil je svoje nazore na seji dosledno zastopal in je zato predlagal, da se preide preko Smitkovega in Wildholzovega predloga na dnevni red.

Sodrugi Smitka je nato utemeljeval drugi socialno demokratični predlog k temu paragrafu. Socialno demokratični predlog zahteva, da se samostojni drugače označijo, kakor jih pa označuje vladna predloga. Vladna predloga pravi namreč: one osebe se morajo zavarovati, ki so sklenile delovno, službeno ali učno pogodbo. Socialno demokratični predlog pa zahteva, da se označijo tako: one osebe, ki služijo ali delajo za plačo ali mezdo, morajo biti zavarovane.

Pri debati gvorita češki poslanec Viskovsky in nemški agrarec Seidel proti socialno demokratičnemu predlogu. Viskovsky je proti zavarovanju družinskih članov. V debato sta posegla tudi sekcijski načelnik Wolf in sodrug Winter. Potem preidemo h glasovanju o načelnih predlogih. Predlog Bialyjev, naj se nadomesti zavarovanje z državno podporo, je odklonjen. Seidlov predlog, naj se uvede prisilno hranenje, tudi odkloni. Predlogi sodrugov Wildholza in Smitke, ter Lichtov predlog, ki vsi zahtevajo ločitev zavarovanja samostojnih in delavcev, odkloni pododsek proti socialno demokratičnim glasovom. Bužekov predlog, ki zahteva za Galicijo izjemne določbe, sprejmejo z 8 proti 6 glasovi. Buřivalov predlog, ki zahteva za Češko izjemne določbe, odklonijo, ravno tako Smitkov predlog. Tudi Viškoveškega predlog za izločitev družinskih članov od socialnega zavarovanja, odklonijo. § 3. in 4. sprejme pododsek tako, kakor predlaga vladna predloga.

Na tej pododsekovi seji je sekcijski načelnik Wolf popolnoma razločno povedal v polemiki proti socialno demokratičnemu predlogu, da je bojazen socialnih demokratov, da bo zavarovanje isamostojnih oškodovalo zavarovanje delavcev, popolnoma upravičena. Ko je zahteval češki agrarec Viškovsky izločitev družinskih članov od zavarovanja, je dejal sekcijski načelnik Wolf, da ne more teh doneskov pri invalidnem in starostnem zavarovanju pogrešati, ker le potem bo omogočeno zavarovanje samostojnih, ako se pritegnejo tudi družinski člani. Če se pa izloči družinske člane, tedaj bodo prispevki samostojnih tako visoki, da si ne upa predložiti računa javnosti.

Družinski člani, ki pomagajo pri domačem delu, bodisi v poljedelstvu, obrti ali trgovini, pri-

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

(Dalje.)

Toda tega miru je bilo takoj konec, ko je korner vprašal, če sta bila dva ključa glavnih vrat Van Burnamove hiše. Z izpremenjenim glasom je odgovoril gospod Franklin:

— Ne. Ključ ki ga ima naš hišni oskrbnik, odklepa le stranske duri.

Korner se je zadovoljno zasmehljaj. — Torej ni dveh ključev — je dejal. — Lahko nam tedaj poveste, kje je bil od odsotnosti Vašega očeta shranjen ključ glavnih vrat.

— Ključ sem hranil navadno jaz.

— Navadno! — Korner je ponovil to besedo z ironičnim glasom; dobro je izbral za mladega moža. — In kdo je imel ključ 17. septembra? Vi?

— Ne. — Mladi mož je skušal mirno in odločno gledati pred se, toda lahko je bilo opaziti, da mu je bilo težko. — Zjutraj tistega dne sem izročil ključ svojemu bratu.

Vendar nekaj važnega! Uverila sem se, da je korner natanko vedel, kaj je hotel. In vsi navzoči so imeli enak občutek. Od vseh strani se je začelo mrmranje in korner je rastopil energično, da je preprečil hujši hrup.

Franklin Van Burnam se je zavrnil in z odločnostjo pričakoval nadaljnjega razvoja. Le iz očel mu je bilo videti, kako neprijeten mu je ta položaj. Niti enkrat se ni ozrl proti sobi, v kateri je bila zbrana njegova rodbina. V mislih pa se je nedvomno pečal s svojci.

Kornerjev obraz je ostal popolnoma miren. — Ali mi ne bi zaupali, kje ste izročili ključ svojemu bratu? — je vprašal.

— V torek zjutraj sem mu dal ključ v svoji pisarni. Moj brat je dejal, da hoče še pred prihodom očetovim v hišo.

— Ali vam je povedal, po kaj?

— Ne.

— Ali je zahajal v odsotnosti Vašega očeta pogosto v hišo?

— Ne.

— Ali je imel tam morda svojo obleko? Ali morda kake druge reči, ki so bile njegova osebna last ali last njegove žene?

— Ne.

— In vendar je hotel iti tja?

— Tako je.

— In Vi ste mu izročili ključ, ne da bi ga kaj več vprašali?

— Naravno.

— Ali ni bilo to zoper Vaša načela — oziroma zoper Vašo navado?

— Pravzaprav da! Toda načela, kakor pravite — v mislih imate gotovo trgovska načela — nimajo z mojimi osebnimi odnosi z bratom ničesar opraviti. Prosil me je za malenkost in brez pomisleka sem mu dovolil. Stvar bi morala biti mnogo važnejša, da bi bil zahteval pojasnilo.

— Toda s svojim bratom v zadnjem času ne živite v najboljšem razmerju — vsaj govorica je taka!

— Nikdar se nisva kregala.

— Ali vam je vrnil ključ?

— Ne.

— Torej od tedaj niste več videli ključa?

— Ne!

— Ali bi ga spoznali, če bi vam pokazali več ključev?

— Poskusiti bi moral preje, če odklene naša večna vrata.

— Na pogled bi torej ključa ne spoznali?

— Ne verujem.

— Gospod Van Burnam, prav nerad se vmešavam v rodbinske zadeve. Kako to, da sta se z bratom, če tudi nista bila sprta, zadnje čase tako redkokdaj sešla?

— Moj brat stanuje v Connecticutu, a jaz v Long Branch. To pojasnilo menda zadostuje?

— Ne, nikakor ne! V New Yorku imata vendar skupno pisarno?

— Gotovo, pisarno naše firme.

— In tu sta se vendar včasih srečavala, četudi stanujeta daleč vskasebi?

— Da, razni posli zahtevajo včasih, da sva obo navzoča v New Yorku, in tedaj je čisto umevno, da se tuintam snideva.

— Ali se zabavata med seboj?

— Zabavava?

— Mislim o drugih rečeh, ne o trgovskih poslih. Ali vlada med Vama prijateljsko razmerje? Prav tako kot pred tremi leti?

— Oba sva starejša in torej tudi resnejša kot tedaj.

— In Vajina čuvstva, ali so ostala ista?

— Ne. Vidim, da hočete na vsak način o tem govoriti, vsled tega ne bom dalje prikrival. Razmerje med nama ni več tako prijateljsko. Nikakor si pa tudi nisva sovražna. Prav zelo cenim svojega brata.

— Kaj navajate kot vzrok odtujenju? Ali je Vaš brat storil kaj takega, kar vam ni bilo všeč?

— Njegova zakonska zveza mi ni bila po volji.

— Ali zakon ni bil srečen?

— Zveza ni bila primerna zanj.

— Ali ste poznali gospo Van Burnamovo tako dobro, da lahko to trdite?

— Da, poznal sem jo. Ostali člani naše rodbine je niso poznali.

— In vendar so bili z Vami enih misli?

— Z zakonom so bili še manj zadovoljni, ko jaz. Dama, ki jo je hotel Howard poročiti, je bila razumna in osebno ji ni bilo ničesar očitati; toda za Howarda smo imeli izbrano drugo nevesto.

— Ali mi niste prikrili svojih čuvstev?

— Kako naj bi mi jih bili prikrili?

— Tudi po poroki ne?

— Zakona vendar nismo smeli priznati.

— In Vaš brat — prav neprijetno mi je, da Vas moram to vprašati — ali vam je kdaj pokazal, da trni vsled te odtuitve?

— Odgovarjanje mi je prav tako neprijetno kot Vam izpraševanje. Moj brat je po eni strani zelo navezan na rodbino, po drugi strani zelo ponosen. Mislim, da je vsled našega razmerja trpel, a pokazal ni tega nikoli.

— Gospod Van Burnam, imenujte mi, prosim, lastnike Vaše firme.

— Moj oče, moj brat in jaz!

— Nihče drug?

— Ne!

— Ali ste slišali o grožnji svojega očeta, da hoče firmo kot tako preosnovati?

— Da, moj oče je rekel, da hoče izstopiti, če se ne umakne moj brat. Dvomim, da bi bil to storil, četudi so včasih ostre njegove besede.

— Grozil pa je?

— Da!

— In Vaš brat je vedel o tem?

— Moj brat je vedel.

— Gospod Van Burnam, ali ste po tej grožnji opazili kako izpremembo na svojem bratu?

— Kakšno? Kako mislite?

— V njegovem vedenju do svoje žene, ali do Vas?

— Odkar je odšel moj brat v Haddam, ga nisem več videl v družbi njegove žene. Njegovo obnašanje napram meni je bilo neizpremenjeno.

— Gospod Van Burnam, kolikokrat ste približno videli soprogo svojega brata?

— Večkrat. Pred poroko bolj pogosto kot pozneje.

— Vam je brat vse zaupal? Ali ste vedeli, da se hoče oženiti?

— Obiskal sem Luizo Stapletonovo samo zaradi tega tolikokrat, da bi razlrd zaroko.

— Tako! S to izjavo ste me prehiteli. Vprašati sem Vas ravno hotel, kako da ste od vse rodbine samo Vi poznali damo.

— Priča je menil, da je to vprašanje že odpravljeno, zato ni odgovoril. Toda naslednje opazke ni preslišal.

(Dalje.)

padajo po svojem pravem stališču tako v polklicu, kakor v zavarovanju, skupini delavcev. Zadeve družinskih članov so v zavarovanju prav tako urejene kakor zadeve delavcev. Ako bodo torej prispevki teh zavarovancev služili v to, da se pokrije z njimi riziko zavarovanja samostojnih, tedaj je vendar jasno, da bodo delavci pravzaprav plačevali zavarovanje samostojnih. Da se ta krivica prepreči, zato so socialno demokratični poslanci vložili one predloge za ločitev.

Ali k temu pridejo še drugi pomisleki, ki jih mora izvedeti delavstvo. Leta 1900 so našli 1.718.000 družinskih članov. Od teh jih pripada 500.000 po prejšnjih vladnih programih, ko vlada še ni mislila na zavarovanje samostojnih, invalidnem in starostnemu zavarovanju. Ta skupina družinskih sodelavcev ni igrala torej pri zadnjem finančnem načrtu vlade nobene vloge. Ostalih 1.218.000 sodelavcev naj pomaga torej nositi riziko zavarovanja samostojnih. To so skoro izključno oni družinski člani, ki nimajo izrazite delovne pogodbe. Od družinskih sodelavcev je zaposlenih 1.642.000 v poljedelstvu, 76.000 v industriji, rudarstvu trgovini in obrti. Prav nič ni dvomiti nad tem, da bodo mali in srednji kmetje občutili zavarovanje družinskih sodelavcev kot težko denarno breme in se bodo skušali otestiti tega bremena. Za to, da se bodo lahko ognili zavarovanju družinskih sodelavcev je že skrbela vladna predloga, ker je določila, da je pogoj zavarovanja redno delo v obratu. Seveda bodo na podlagi te določbe zavarovali le one osebe, ki bodo zavarovalnino kmalu uživali.

Finančna pomoč družinskih sodelavcev za riziko zavarovanja samostojnih, kakor jo pričakuje vlada, bo torej popolnoma izostala in ves primanjkljaj bodo morali nositi delavci. Vzlic temu, so imeli meščanski poslanci pogum, da so glasovali za skupnost zavarovanja samostojnih in delavcev. S tem je zavarovanje delavcev v najvišji meri ogroženo.

Poljake so pridobili za vladno predlogo s tem, da so izvezli od zavarovanja samostojnih in družinskih sodelavcev.

V sredo je bila druga seja. Na tej seji je bilo posvetovanje o § 5. in 6. Sodruga Widholz in Smitka sta k temu paragrafa predlagala, da se črta mezdna meja za obveznost zavarovanja. Krščanski socialci Jerzabek je predlagal, da naj se določi mezdna meja 2400 K.

Sodruga Smitka utemeljuje nato svoj predlog in pravi med drugim tudi to, da oseba z letnimi dohodki 3600 K nikakor ne more toliko prispejati, da bi lahko pokrila stroške daljše bolezni. Jerzabekov predlog, da je popolnoma nesprejemljiv, ker določuje mezdno mejo z 2400 K; saj današnji zakon oprošča le one od zavarovanja, ki se lahko izkažejo za garancijo 20 tedenske bolniške podpore ali zdravniške pomoči, ali mezde. Sodruga Winter govori tudi proti Jerzabekovemu predlogu.

Po živahni debati o teh določbah je predsednik odredil najpred glasovanje o Wintrovem predlogu, ki zahteva, da se pritegnemo v zavarovanje za slučaj bolezni vsi pridobivajoči. Ta predlog je sprejet. Poslanec Kratochvil, ki je prvotno tudi glasoval za Wintrov predlog, predlaga sedaj, da se Wintrov predlog odkloni. Po daljši debati obvelja Kratochvilov predlog in pri ponovnem glasovanju o Wintrovem predlogu, ga odklonijo.

K § 6. so vložili predloge Smitka, Widholz in Bialy, ki pobijajo vse izjeme v invalidnem in starostnem zavarovanju in zahtevajo tudi za invalidno zavarovanje odstranitev mezdne meje. Dalje naj se prične dolžnost zavarovanja že s 14. letom, ne šele s 16., kakor pravi vladna predloga. Po daljši debati odklonijo člani pododseka vse te predloge in sprejmejo določbe vladne predloge.

Med debato je predlagal sodrug Widholz: Oni samostojni, ki bodo stari ob pravomočnosti zakona nad 60 let, lahko pridobijo starostno rento s tem, da se prostovoljno priklase in plačajo prispevke za 200 tednov. Tako dobe pravico do rente že v starosti 65 let.

Nesamostojne, ki so ob pravomočnosti zakona že prekoračili 60. leto, so podjetniki dolžni zavarovati za slučaj onemoglosti in starosti. Tudi ti dobe pravico po vplačilu 200 tedenskih prispevkov, in sicer takoj, ko so dosegli 65. leto. Če treba naj se odloži izplačilo leto starostne rente za te zavarovance do 70 leta.

Za nesamostojno pridobivajoče, ki so ob pravomočnosti zakona že prekoračili 60. leto, se reducira čakalni čas za invalidno rento na 100 vplačilnih tednov, ako so bili v poslednjih treh letih neposredno pred pravomočnostjo zakona 100 tednov zaposleni pri delu z zavarovalno dolžnostjo.

Ljubljana in Kranjsko.

— Na volišče! Vsem volilec, ki še niso opravili volilne dolžnosti, polagamo še enkrat na srce, da se podajo nemudoma na volišče — volitev traja le do dveh popoldne. Zapišite na svoje glasovnice imena naših kandidatov, ki sta:

Fran Bartl

upravnik v Ljubljani

in

Ethin Kristan

pisatelj v Ljubljani.

Socialna demokratična stranka si ne obeta zmage v privilegirani kuriji; vzlic temu moramo s čim večjo udeležbo demonstrirati zoper klerikalno strahovlado in zoper liberalno meščarstvo; zbrati moramo za svoje kandidate čim več socialističnih glasov, da se tudi pri teh volitvah pokaže veljava delavskega ljudstva v Ljubljani. Nadalje pa je čim večja udeležba tudi zagladila potrebna, ker je prav lahko mogoče, da priženemo klerikalne in liberalne kandidate v ožjo volitev, v kateri bodo odločali delavski glasovi. Zatorej vsi na volišče za socialno demokratična kandidata!

— Javen shod železniških delavcev in profesionistov bo v sredo dne 25. septembra ob polosmih zvečer v gostilni pri Anžoku v Spodnji Šiški. Dnevni red: 1. Položaj železniških delavcev in profesionistov in njih zahteve. 2. Sklepi k prvi točki. — Dolžnost železniških delavcev in profesionistov je, da se shoda polnoštevilno udeležijo, kajti le z zmanjmanjem za svojo stvar bodo dosegli uspeh.

— Šišenska podružnica »Vzajemnosti« prične ta teden razpisati vabila za plesne vaje. Ker pa še nima vseh naslovov in ker imajo dostop samo vabljenci, prosijo vse one člane in članice, da ji izvolijo prinesiti naslove svojih prijateljev in znank. Podrobnosti se izvedo vsak dan v pisarni konzumnega društva v Sp. Šiški št. 56 ali pa tudi v prodajalni istotam. Tudi nečlane in nečlanice prosimo, da se prijavijo istotam.

— Poglavlje o klerikalni morali. Z Jesenic nam pišejo: Klerikalci sem pa tja zelo radi moralizirajo. Pred nekaj meseci so v svojem naslednjem organu, ki sliči na ime »Naša moč«, napadli po svoje gostilno pri »Jelenu« na Savi, češ da so se tam godile take in take nemoralne reči. Seve, da so se zgražali hinavsko, kakor pač znajo, nad socialnimi demokrati, ki imajo pač tam svoje organizacijske lokale, bili pa niso ne v celoti ne nikdo izmed njih v najmanj prizadevi pri očitanih »nemoralnostih«. Bilo je v »Naši Moči« celo županstvo na pomoč klicano, češ: kompetentna oblast, stori temu konec. Tako se je godilo. Seve godilo se je tako, ker se je hotelo nas socialne demokrateb blattiti. — In sedaj? Godile in zgodile so se reči, ki razburjajo mnoge — in če bi mi pisali o njih, bi lahko klicali na pomoč ne samo občinski odbor z županom vred, marveč še kako drugo inštanco. Zgodilo se je nekaj na cesti od grajence dalje — kaj bi dejali, če bi to napravil socialni demokrat? Koliko solza in koliko besedi o nemoralnosti rdečkarjev bi padlo na rodovitna srca Marijinih ličera? No — nobene besede nismo brali o tem v pobožnih katoliških časnikih. — Zgodilo se je v Katoliškem domu na Savi. — Kaj se je zgodilo, ve Jeseniška javnost. Stranišče je bilo zaprto, ali revizija je bila menda zla. Ne pišemo o tem, da bi škodoželjno poročali o grdobijah posameznih klerikalcev. Ne! Hočemo le dati pouk slavni Jeseniško-savski katoliški gospodi, da se ne zaletuje v socialno demokracijo zaradi »nemorale«, ker je bolje, da doma očedi, kar je tega dela potrebno. — Ljudje so pač ljudje; mi smo zadnji, ki bi hoteli koga na javni pranger postavljati zaradi njegovih napak. Ali, gospoda klerikalna, šilo za ognjilo — drago za milo, ako ne jenjate s svojimi grdobijami v političnem in socialnem boju! Toliko za sedaj o tem žalostnem poglavju Jeseniške klerikalne morale.

— Krka je odnesla most. Krka je vsled neprestanega deževja tako narasla, da je zrušila provizorični most, ki so ga zgradili v Valtu vasi v svrhu zgradbe betonskega mostu. Vkljub temu, da so most prejšnji dan obtežili s težkim kamenjem, ni bil kos narasli Krki. Brzojavno je bilo obveščeno o nesreči županstvo v Kostanjevici, da se zavaruje proti eventualni neizgodi. Toda do Kostanjevice ni prišel noben kos podrtga mostu, ker ga je Krka preje naplavila na bregove. Škodo v Valtu vasi cenijo nekaj nad 6000 K.

— Umrli so v Ljubljani: Alojzija Antonija Plankar, posestnica in gostilničarka 48 let; Hana Wardo: Leopold Manfreda sin strojnega paznika, 5 let; Neža Vidic, vdova vrvarja, 63 let; Gracija Grčman, usmiljenka, 26 let; Josip Končina, bivši delavec, 79 let.

— S trebuhom za kruhom. V soboto se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 40 Macedoncev, 16 Ogrov in 60 Hrvatov. V Heb je šlo 25, v Buchs 17 na Tirolsko 27, v Westfalsko pa 16 Hrvatov. Na Dunaj se je odpeljalo 19 Kočevarjev kostanj peč, iz Dolenjskega se je povrnilo pa 37 Hrvatov. V nedeljo se je pa z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 24 Bolgarov in 20 Hrvatov iz Amerike je prišlo pa 39 Hrvatov.

— Nesrečna ljubezen. V nedeljo popoldne je v Židovski ulici št. 6 iz podstrešje sobe skočila na dvorišče služkinja Franciška Uhan ter se pri tem na desni nogi težko poškodovala, da so jo prepeljali z izvoščkom v deželno bolnico. Navedena je že večkrat pripovedovala tam službujočim, da bode skočila v Ljubljano Vzrok izvršenega dejanja je baže nesrečna ljubezen.

— Onemogla je v petek na Marije Terezije cesti delavčeva žena Marijana Eriavec iz Dravelj. Ker je v blagoslovljenem stanju, so jo z rešilnim vozom prepeljali v deželno bolnico.

— Kolo ukradeno je bilo v soboto zvečer na Miklošičevi cesti izpred hiše št. 22 Konradu Muzuliniju. Kolo je tvrde »Styria«, je črno pleskano z ravno balanco, ima rdeča usnjata držala ter je prostega teka. Verižna plošča ima vrisana hrastova peresa. Kolesa pa imajo nove kavčuge. Kolo je vredno 144 K. Pozor pred nakupom!

— Izgubljeno in najdeno. Zasebnica Antonija Koritnikova bankovec za 10 kron. Neka gospa je izgubila črno ročno torbico, v kateri je imela čez 13 kron denarja. Zasebnica g. Alojzija Batsova je izgubila zlato žensko uro. Odč. Augusta Cimolinjiva je izgubila bankovec za 50 kron. Posestnik Matevž Repić je izgubil denarnico, v kateri je imel čez 60 K denarja. Inženir Ant. Stakul je našel srebrno zapestnico.

— Kinematograf »Ideal«. Spored za torek 24. sredo 25. in četrtek 26. septembra 1912. 1. Zurnal Pathé. (Kinematografska poročila. Najnovejši dogodiljaji, šport, moda itd.) 2. Svoje glavni snazleč čevljev. (Velekomično.) 3. Hrabrost poštarice. (Amerikanska drama.) 4. Četa Sataras. (Varijetetni umetniki.) 5. Bosonogi plesalka. (Krasna francoska drama v dveh delih. Samo zvečer.) 6. Boksar iz ljubezni. (Komična učinkovitost, uprizoril in igra Maks Linder. Velikanski smeh. Najboljši vseh dosedaj kazanih Maks Linderjevih filmov. — V torek, dne 1. oktobra: »Večna luč ljubezni«. (Veledramatično.)

Sodrugi zaupniki, pozor!

V zmislu sklepa zadnje konference »pri Levu« bo nocoj ob 8. agitacijski sestanek za Spodnjo Šiško v gostilni pri Anžoku.

Na sestanku poročata sodr. A. Kristan in Bartl.

Sodrugi in odborniki vseh organizacij v Spodnji Šiški! Udeležite se tega sestanka zanesljivo in polnoštevilno! Nihče naj ne manjka!

Štajersko.

— Velik požar. V soboto, dne 21. t. m., pogorelo v Cirkovci pri Pragerskem 11 poslopj. Požar je divjal na obeh straneh ceste obenem in ako se ne bi veter zaobrnil in pomagal ognjegascem, bi pogorela vsa vas. Hudo so prizadeti zlasti manjši posestniki in najemniki. Tudi najmanjše darove za pogorele hvaležno sprejema kaplanija.

— Smrtonosen pik. Iz Cmureka poročajo: Kočar Karol Glaminger v Logatcu je pil pri dopoldanski južni sadjevec in pri tem požrl oso. Živalica ga je v grlu picila. Možu je grlo tako oteklo, da se je zadušil.

Koroško.

— Čarovniški proces v dvajsetem stoletju. Iz Volšperka poročajo: V sredo, dne 11. t. m., se je vršila pred tukajšnjim okrajnim sodiščem razprava zaradi razžaljenja časti, ki postavlja v prav interesantno luč srednjeveško babjeverstvo, v katerem tiči še prebivalstvo v labudski dolini, in sicer ne samo na deželi, ampak tudi v mestu. Hišni posestniki Mariji Scharf sta pred kratkim oboleli dve kozi, kateri je, preden sta poginili, še zaklala. 6. t. m. pa je poslala svojo sosedo Katarino Thurner k mizarjevi soprogi Elizabeti Smarečnik s sporočilom, da je le-ta s svojim pogledom kozi začarala. Smarečnikova si tega očitka ni pustila dopasti, temveč je Marijo Scharf tožila zaradi razžaljenja časti. Sodnik je skušal nasprotnici najprej poravnati, dopovedujoč ji ma nezmisel tega očitka. No, Scharfova je sodniku naravnost povedala, da on teh stvari ne more razumeti, ker ni vzrasel pri živini, ter mu je začela z vidnim obžalovanjem nad njegovo nevednostjo pripovedovati različne slučaje, iz katerih po njenem mnenju jasno izhaja, da se z gotovim pogledom ne samo koze, temveč tudi ljudje lahko tako začarajo, da se pričnejo tresti in se ne morejo več ganiti z mesta. Tožiteljica bi se bila zadovoljila s preklicom, toda toženka se na noben način ni dala pripraviti do tega, da bi bila svoj očitke preklcala. Torej ni preostajalo drugega nego pregledati sodbo, ki se je glasila na teden dni zapora.

Goriško.

— Razširjena deželna blaznica. Deželna blaznica v Gorici se bo razširila za en paviljon, v katerem bo 140 postelj. Paviljon je določen za kronično bolne bolnike. Stroški prizidka so poračunjeni na 250.000 kron.

Istra.

— Delavska nezgoda. V ladjedelnici »Denubius« na Reki je zaspal delavec Ivan Buter, skrit ne daleč od napolnjenih min. Pri eksploziji min se je vsul na spečega cel dež kamenja in Buterja smrtno nevarno poškodoval.

Predavanje v tržaškem »Ljudskem odru«.

Pretečeni petek je otvoril naš »Ljudski oder« letošnjo sezono predavanj. Kljub izredno slabemu vremenu, ki je obdržalo doma marsikatero prijatelja našega društva in mnogo rednih obiskovalcev naših predavanj, je bila udeležba jako lepa. Lična, za predavanje nalašč narejena dvorana v tretjem nadstropju novega »Delavskega doma« je bila lepo napolnjena. Mir, ki vlada okoli te naše dvorane, ki je nekoliko oddaljena od sedežev naših organizacij, je tudi dobro razpoložil poslušalce, ki so imeli tako priliko pazno in nemoten slediti izvajanjem predavatelja.

Predaval je profesor dr. Ivan Merhar o naši narodni krizi. Položaj slovenskega naroda je kritičen, nevaren in napet. Temu sta vzrok dejstva, da je naš narod maloštevilen in mlad. Komaj poldrugi milijon duš nas je razkosanih na več dežel in mnogo je naših članov raztresenih po svetu brez vsakršnega stika z glavnim narodnim telesom. Ker smo majhen narod, moremo v gospodarskem oziru le težko tekmovali z drugimi večjimi, močnejšimi narodi. Drugače je pač, kar se tiče kulture. Tekma na tem polju nam ni onemogočena, čeravno je težavna. Na tem polju ni najvažnejše vprašanje številu glav. Grški narod ni bil, kar se števila tiče, največji, vendar je bil glede kulture prvi. Ko smo Slovenci stopili v kulturno življenje, so si bili drugi starejši narodi že razdelili med seboj boljše vloge. To se je zgodilo, ko Slovenci še nismo bili kot narod organizirani. Še pred sto leti smo imeli le brezpraven kmečki stan. Zato je tudi razumljivo, da kadar se je začel širiti iz Francije glas o enakosti, svobodi in bratstvu, nam je pripadala naloga hlapčevskih ljudi. Ker je bil naš narod le iz teh sestavljen, je pripadala ta naloga torej vsemu našemu narodu, ki si je pa moral takrat šele ustvariti narodno skupino. Demokratičiranje javnega življenja, ki je nastopilo po francoski revoluciji, je bilo v korist revnim slojem, zato tudi nam, ki smo bili le iz teh slojev sestavljeni. Razumljivo je torej, da je bila francoska doba za nas velike važnosti. Ko si je Napoleon osvojil slovenske pokrajine, je zadobil tudi naš jezik pravice, ki jih prej ni užival. Vse je kazalo na lep napredek in na boljše bodočnost. Toda kmalu je nastopila zapet reakcija. S porazom Napoleonovim je avstrijska oblast skupno z rimskim centralizmom kmalu zatrla vse kali svobode. Slovenski jezik je izgubil samostojnost, ni imel pravice več ne v šoli, ne pri

sodišču. Razmere, pod katerimi je nastopil naš narod pot kulture, so bile zelo neugodne. Mi pa bi se mogli razvijati le pod ugodnimi razmerami. Saj je naša nadarjenost vendarle velika. Toda sto- in stoletno suženstvo je vzelo Slovencem tudi najglavnejši faktor v duševnem življenju, voljo. Nato je opisal predavatelj nevesele dogodke Slovencev do leta 1867., ki nam je doneslo nekoliko svobodnejših zakonov glede združevanja in tiska. Nastop učiteljskega stanu in odprava konkordata sta zbudila med Slovenci živahnejše gibanje. Svoboden duh profesorjev je začel vzgajati svobodomislne dijake, katerim se je zadelo kaj kmalu, da narod vstaja prepočas. Nastala je in se precej razvila radikalna misel, katere najlepši zastopnik je bil naš Levstik, ki je bil zaradi tega deležen prav bridke usode. Toda kmalu sta nastopila Mahnič in Misia, začetnika klerikalne stranke, tiste stranke, ki zasleduje katoliški kozmopolitizem in kateri je narodnost le malikovalstvo in paganizem. S tem je tudi nastala doba boja, ki ga je vodil klerikalizem proti vsem brez pardona. Ta boj pa je bil za klerikalce tem uspešnejši, ker liberalna smer ni orala globoko in ni znala nikdar dobiti pravega stika z ljudstvom. Ta stik si je pa znala poiskati klerikalna stranka, ki je ljudstvo organizirala in v novejšem času pobrala — izvzemi ljubljanski mandat — vse druge državnozbornske mandate. Slovencem manjka tradicionalne poglobitve. Sedaj živimo skoro le od milosti različnih vlad. Manjka nam harmoničnega duševnega življenja. Zato tudi nimamo samonikle kulture. Umetnost je zastopana le na literarnem polju. Glede znanosti smo pa šele pri prvih korakih. Torej je naše stanje slabo toliko glede kulture kakor glede gospodarstva. Naš položaj je zelo kritičen. Naše delavstvo je prisiljeno zapuščati domače kraje in se izgubljati po svetu za zaslužkom. Zato ima Oton Župančič, ki je svoj čas sanjal o veliki Sloveniji, popolnoma prav, ko vprašuje v svoji zadnji knjigi »O domovina, kje si?« — Za svoje lepo predavanje je žel profesor Merhar, ki so mu priredili navzoči prisrčno ovacijo že ob nastopu, burno odobravanje, ki je izražalo željo, da bomo imeli priliko ga poslušati še večkrat v našem »Ljudskem odru«.

Trst.

— Polemična metoda pri »Edinosit«. Zadnji »Učiteljski Tovariš« servira svojim čitateljem sledeči zgled polemike, ki jo goji »Edinosit«. »Učiteljski Tovariš« 13. septembra 1912: 1. »... celo zahvalo vemo gospodom pri »Edinositu«, da so z »dobrohotno« besedo apelirali v preporni zadevi »na kompetentne strani in dosegli, da je stvar že povoljno rešena.« Odgovor »Edinositi« 18. septembra 1912. 1. »Učiteljski Tovariš« ... ni zasledil v našem listu opetovanega obvestila, da je vprašanje (učnega jezika) šole v sv. Luciji v Piranščini, op. ured.) povoljno rešeno v vsestransko zadovoljnost. »Učiteljski Tovariš«: »jednostavno ponavlja svoje napade, dočim bi — če bi mu bilo res le za stvar in ne za napad — beležil z zadovoljstvom, da je vprašanje povoljno rešeno. — 2. »Edinosit« ga (prvi članek v »Učit. Tovarišu«, op. ured.) je pa velikodušno vzel vsega na svoj račun in na račun — tržaških »prvoboriteljev«, oziroma še vodstva tržaške slovenske politike, na katere dva faktorja nihče ni mislil in ju naš prvi članek niti s senco besede ne omenja.« 2. »... nepoučeni ne more pogoditi (iz članka »Učit. Tovariša«, op. ured.), da gre za stvar, pri kateri nima tržaško vodstvo nikake odločilne besede.« »Učiteljski Tovariš« meni: »Dovolj toliko, da razsoden čitatelj uvidi metodo, ki jo »Edinosit« uporablja v polemiki. Potem pa ima ta list še drznost zahtevati od nas, da se vsaj nekoliko boljše držimo — resnice. Tu se že vse neha! Kje je zavijanje besed doma, bo čitatelj na podlagi gorenjih primerov lahko razsodil. Mi za svoj del skoro jamemo dvomiti, ali pri »Edinositi« še znajo slovenski brati.« Za nas je zaščena, da tudi drugi spoznavajo nečedno metodo tržaškega narodnjaškega glasila, čeprav nimamo vere, da bi časniška bestija izpremenila svoje grde manire.

Zadnie vesti.

OGRSKA DELEGACIJA.

Opozicionálni poslanci odpotujejo iz Budimpešte.

Budimpešta, 23. septembra. Včeraj ob 2. popoldne se je odpeljalo z brzovlakom 30 opozicionálnih poslancev na Dunaj. Ko se je začel vlak pomikati, je občinstvo na kolodvoru klicalo eljen opoziciji, in volilni pravici. Na raznih postajah je pričakovala poslance množica in jih pozdravljala z viharimi klici.

Prihod na Dunaj.

Dunaj, 23. septembra. Da sprejme ogrsko opozicionálne poslance, se je zbralo pred državnim polodvorom na tisoče občinstva, večina socialnih demokratov. Peron je bil natlačen z ljudmi. Gospodična Busch je izročila grofu Karolyju šopek cvetic. Opozicionálne poslance je pozdravil sodrug Tilgar. Grof Karoly se je zahvalil in dejal, da opozicija ni prispela na Dunaj v svrhu uličnih demonstracij, ampak da si poišče svojo pravico na ogrskih tleh v ogrski delegaciji. Množica je poslance viharno pozdravljala. Doneli so tudi klice: »Dol z Tiszó! Dol s Pavlikom! Eljen Kovacs!« Ko so manifestacije še trajale, se je pripeljal grof Khuen Hedervary. Množica ga je sprejela z viharimi »ramotilnimi« klici. Khuen je hlel naglo planil v avtomobil in se odpeljal, da se je odtegnil neljubemu sprejemu.

Dunaj, 24. septembra. Včeraj zvečer so imeli ogrski opozicionálni poslanci posvetovanje o taktiki.

Otvoritvena seja.

Budimpešta, 24. septembra. Včeraj je bila otvoritvena seja ogrske delegacije. Ogrska palača je bila skrajno zaprta. V nasproti ležečem poslopiju naučnega ministrstva so bili cel

bataljoni policajev, dvorica ogrske palače pa so bila nabasana z budimpeštanskimi policaji. V dvorani za poslušalce je 40 sedežev, večina je bila zasedenih od vladnih poslancev. Vsega vkup so imeli opozicionalni poslanci — deset vstopnic na razpolago, ki sta jih v teku dopoldneva vzela dva opozicionalna poslanca. Pred garderobnimi prostori so stali ogrski policaji v paradni uniformi pod poveljstvom zloglasnega Pavlika. Ob tri četrt na tri so bili zaprti vsi dohodi do palače, ker je dobila policija obvestilo, da se bliža opozicija v sklenjenem sprevedu in spremljana od 200 do 300 demonstrantov ogrski palači. Budimpeštanski privatni detektivji so Pavlika natanko označili tiste opozicionalne poslance, ki so imeli dovoljenje, da smejo v delegacijo. Neposredno za njimi je bil demonstrantov zabranjen vstop; 28 ostalih poslancev je ustavil Pavlik z besedami, da imajo vstop samo tisti poslanci, ki imajo vstopnice. Ko so opozicionalni poslanci proti tej policijski nesramnosti viharo protestirali, je Pavlik zaukazal z nezasišano predrznostjo: naj nastopi straža. Policaji so potegnili sablje in počasi potisnili vse poslance na cesto! Samo deset opozicionalnih je ostalo v polopju in sicer grof Karolyi, Bottlik, Desy, Mezzöfily, Smreczanyi, Zboray, Lehel pl. Hedervary, Zsiliński, Deziderij Polonyi, Palugyay. Ti so odšli na galerijo, kjer so sedli, ne da bi bili odložili v garderobi. Ob tričetrt na štiri se je napolnila delegacijska dvorana, ministrski predsednik Lukacs je pozvonil, nakar je starostni predsednik baron Harkonyi otvoril sejo. V tem hipu se dvigne grof Mihael Karolyi in zagrmí v dvorani: »Ugovarjam zakonitosti tega zasedanja! Obenem viharo protestirajo tudi ostali opozicionalni poslanci: »Ta delegacija je bila nepostavno izvoljena! Vlade mameluke je ta demonstracija silno razburila. Kakor bešni so se drli: »Ven z Vami! Vi nimate opraviti tu! Grof Karolyi pa je hladnokrvno vstal in zapustil s svojimi tovariši poslopje. Nato so nepostavno in s Pavlikovo milostjo izvoljeni mameluki pod policijsko zaščito nadaljevali svoja nezakonita posvetovanja; za predsednika so si izvolili barona Langa, za podpredsednika grofa Avgusta Zichyja.

Dunaj, 24. septembra. V ogrski delegaciji je vnanji minister grof Berchtold vnovič predložil proračun za leto 1913. Po volitvah v razne odseke se je prva seja zaključila.

Berchtoldov ekspozé.

Dunaj, 24. septembra. Odsek za vnanje zadeve ima danes ob polštih sejo na kateri poudarja vnanji minister grof Berchtold svoje poročilo.

Opozicionalci na ulici.

Dunaj, 24. septembra. Ko so opozicionalni poslanci iz ogrske palače stopili na ulico, jih je pozdravila množica z navdušenimi efeni kliči: Poslanci so med živahnimi ovacijami odšli v bližnjo kavarno Central. Iz kavarne so odšli spremljani od baršnišev ovacij množice, v hotel Kreutz, kjer so imeli posvetovanje. Pred hotelom je govoril grof Karolyi in se zahvalil množici za iskrene izraze simpatije. Obenem je tudi sporočil, da se opozicionalni poslanci ne bodo udeležili protestnega socialno-demokratskega shoda, ker so kot člani tujega parlamenta ne morejo udeleževati inozemskih manifestacij.

Policaji proti Auffenbergu.

Dunaj, 24. septembra. Mnogo vesele pozornosti je zbudilo dejstvo, da je policija zavrnila vojne ministra Auffenberga, ko je hotel v ogrsko ministrstvo. Zbrani opozicionalni poslanci so se zasmejali in kričali: »Prostor za vojaštvo!« Nato so ga policaji spoznali in spustili naprej. Auffenberga je prizor vidno neprijetno dirnil.

Volilna sleparstva vladne stranke.

Budimpešta, 24. septembra. Da se opere hudih očitkov, je bil ministrski predsednik Lukacs prisiljen vložiti na državnem pravdnem kazensko ovadbo proti bivšemu državnemu tajniku poslancu Desyju, ki je ponovno očital vladí, da je porabil štiri milijone državnega denarja za agitacijo v prilog vladni stranki. Lukacs toži Desyja zaradi obrekovanja. Senzacionalna obravnava se vrši te dni.

SOCIALNI DEMOKRATI V OŽJI VOLITVI.

Neutitschein, 24. septembra. Pri včerajšnji državnozborni volitvi v Neutitscheinu je bilo oddanih 6648 veljavnih glasov. Od teh je dobil sodrug Viljem Nießner 2518 glasov, nemški radikalec dr. Bodirsky 2358, krščanski socialci Angeli 961 in nemški naprednjak Kunovski 805 glasov. Potrebna je ožja volitev med socialnim demokratom in nemškim radikalcem.

SLABA MAST.

Dunaj, 24. septembra. V splošni bolnici je v soboto zbolelo od 140 zdravnikov 80 za znaki zastrupljenja, med temi deset težko. Dočim so sprva sodili, da je bila vaniljeva krema v močnatih jedi vzrok zastrupljenja, je nadaljnja preiskava dognala, da je zdravnik najbrže napadla vsled slabe masti nalezljiva bolezen, imenovana paratyphus.

GALIŠKA VOLILNA REFORMA.

Dunaj, 24. septembra. Poljske konference so se v resnici prekinile. Poslanec Stapinski je spločil načelnikom poljskih deželnozbornih klubov, da se tako dolgo ne udeležuje nadaljnjih posvetovanj, dokler ne pride pod vodstvom Abrahamovicza stoječi konservativni ustanovitvi enomandatnih volilnih okrajev. To bi bil prvi predpogoj, da se ljudska stranka udeležuje pogajanj. Tudi Rusini stoji na istem stališču.

PROTIALKOHOLNI KONGRES V SOLNOGRADU.

Nestrpnost vladnih podreptnikov. Solnograd, 24. septembra. Pri debati za ožrobo pljancev je sodrug dr. Schacherl ostro

grajal vlado, ker doslej še ni predložila nobenega zakona zoper pijančevanje, dalje tudi zaradi tega, ker je bil odklonjen predlog sodruga Diamanda, naj vlada prepove izdelovanje špirta iz krompirja in koruze v letih s slabo letino. Na to upravičeno grajo je zapustil deželni predsednik Schafgotsch zborovalno dvorano. Za njim jo je ubral še zastopnik justičnega ministrstva.

UČENEC NAPADEL PROFESORJA.

St. Pölten, 24. septembra. Včeraj dopoldne je učenec četrtega gimnazijskega razreda Hlavek med dopoldanskim poukom streljal na razrednega učitelja Schmidta. Profesor se je skríl, tako da ga strel ni mogel zadeti. Hlavek je bežal na hodnik, kjer je naletel na šolskega slugo. Tudi nanj je streljal, a ga ni zadel. Potem je nameril revolver nase in oddal dva strela v sence. Prepeljali so ga v bolnišnico, kjer je med operacijo umrl. Hlavek je bil jezen na profesorja, ker je ta pisal ob pričetku šolskega leta Hlavekovi materi, naj dobro pazi na svojega sina, ker je nebržen. Včeraj ga je profesor nekaj pokaral v šoli in nato je Hlavek potegnil revolver in streljal. Ves razred je bil silno preplašen.

ZAGREBSKA ZAVAROVALNA DRUŽBA »BALKAN«.

Zagreb, 24. septembra. Komaj se je končala sodnijska obravnava proti zavarovalnici »Jadrana«, že je državno pravdnistvo uvedlo preiskavo proti zavarovalni družbi »Balkan«. Ravnatelj te družbe, Albinija, so že aretirali. V soboto je bil razglašen čez »Balkan« konkurz. Zahitve na Balkan znašajo 700.000 K, a za pokritje ima družba uprav malenkostno svoto na razpolago.

IZZA PRUSKE DUME.

Berlin, 23. septembra. Danes se je pričela pred deželnim sodiščem obravnava proti socialno-demokratskemu poslancema Borchardtu in Leinertu, ker nista hotela letos 9. maja prej zapustiti deželne zbornice, kakor da so ju odvedli s silo. Obtožba proti Borchardtu je zaradi kašljenja hišnega miru in zoperstavljenosti državi oblasti. Leinert je obtožen zaradi zoperstavljenosti državi oblasti. Po prečitanih obtožnicah je poslanec Borchard opisal dogodke onega dne in je zlasti naglašal, da ni namenoma poostiril takratni položaj, kakor so govorili v javnosti. Državni pravdnik je predlagal nato 5tedenski zapor za Borchardta, za Leinerta pa 300 mark globe in 20 dni zapore.

TURČIJA.

Carigrad, 24. septembra. Ruski poslanik Giers je zahteval pri porti, da se uvedejo v Turčiji reforme za vse narodnosti. O tem je imel daljši razgovor z ministrstvom za zunanje zadeve. Dobro poučeni krogi trdijo, da je vlada po Giersovih načelih izdelala mazbato.

Carigrad, 24. septembra. Ministrski svet je imel več ur trajajoče posvetovanje. Obravnavali so je mirovne pogoje. Vsi sklepi so doslej še tajnost.

ALBANIJA.

Solin, 24. septembra. Arnavti so se iznova uprli proti oblastim in napadajo uradne osebe.

Carigrad, 24. septembra. Bivši poslanec iz Dibre, Bazri, je brzojavil svojim prijateljem, da so se vsi Albanci zedinili.

Carigrad, 24. septembra. 15 malisorskih poveljnikov s 150 družinami je ubežalo v Črno goro.

TURŠKO-BOLGARSKI KONFLIKT.

Carigrad, 24. septembra. »Jeni Gazeta« trdi, da prevladuje v Sofiji sovražno razpoloženje proti Turčiji in da hočejo gotovi elementi prijateljske razmere med obema državama skaliti. List upa, da bo vlada preprečila vse sovražne namere.

Sofija, 24. septembra. Bolgarska telegrafna agencija odgovarja na izvajanja »Jeni Gazete« in trdi, da se bolgarska vlada še ni prav nič oddaljila od svojega mirovnega stališča. To se vidi najbolj iz tega, da so šle vse čete, ki so bile na manevrih v Sumni, v svoje garnizije.

Berlin, 24. septembra. »Vossische Zeitung« poroča iz Sofije, da je vlada izdala za rezerviste nove odredbe glede zglašenja in da so morali do 23. t. m. nastopiti vsi oficirji, ki so bili na dopustu ali sploh izven dežele, službo.

Sofija, 24. septembra. Društvo rdečega križa je dobilo od vlade nalog, naj se nemudoma pripravi.

OROŽJE ZA SRBIJO.

Solin, 24. septembra. Francoski parnik Danube je izkrcal veliko orožja za Srbijo. 20 vagonov je odšlo že po železnici v Srbijo z dovoljenjem turške vlade. Sedaj pa je izdala porta povelje in na postaji Zibevd se pridržali vseh 20 vagonov. Vzrok tukaj ni znan.

Belgrad, 24. septembra. Tukaj so silno razburjeni, ker je porta prepovedala uvoz orožja. Srbski poslanik v Carigradu je dobil nalog, da zaradi tega protestira pri turški vladi.

ITALIJANSKO-TURŠKA VOJNA.

Rim, 24. septembra. Agenzia Stefani poroča 21. t. m. iz Tripolisa: Za včerajšnjo bitko so spravili Turki in Arabci vse svojo moštvo na noge. Turkov je bilo 1500. Mi smo imeli 75 mrtvih.

Carigrad, 24. septembra. Vojno ministrstvo objavlja brzojavke iz Bengazija, da so 14. t. m. v bitki pri Darni Turki odbili napad Italijanov in da so imeli Italijani več izgub kakor pa Turki.

Carigrad, 24. septembra. 12 italijanskih bojnih ladij je zapeljalo demonstrativno v pristanišče Phokija.

MIROVNA POGAJANJA.

Carigrad, 24. septembra. Po daljšem ministrskem posvetovanju o predlogih Italije je večina odklonila italijanske mirovne pogoje in se izrekla za nadaljevanje vojne. V diplomatskih krogih pa menijo, da si bo porta še dobro pre-

misliła preden bo nadaljevala z vojno, ker je položaj na Balkanu silno resen.

SASONOV NA ANGLEŠKEM.

London, 24. septembra. Kakor poročajo »Times«, je imel ruski vnanji minister Sasonov v soboto razgovor s turškim poslanikom Tevfik pašo. V nedeljo je zajtrkoval pri francoskem poslaniku Cambonu, pozneje je sprejel posete bolgarskega, turškega in srbskega poslanika.

PRED VOLITVAMI NA RUSKEM.

Peterburg, 24. septembra. Iz vseh delov države prihajajo tožbe o vladnih nasilstvih proti naprednim volilecem. Vlada je tudi zelo preplašena zaradi nepričakovane uspešne agitacije od strani duhovništva in se boji, da ne bi bila prihodnja kadetna, da bo vse njihove poslance zaprla in obtožila, zato so kadeti opustili izdajo volilnega oklica.

UPOR V MONGOLIJI.

Karbin, 24. septembra. Kitajske čete nastopajo proti Mongolom na najkruitejši način, ne priznajo niti ženam in otrokom. Razdejali so več mongolskih samostanov in so potem mučili Mongolce. Mnogo so žive zažgali, trupa žen in otrok so razkosavali.

Mukden, 23. septembra. Iz Pekinga je došlo povelje, naj prenehajo v notranjosti Mongolije z vojaškimi operacijami. Vojaki so dobili denarne nagrade. Mukdenski guverner je dobil nalog, da naj zopet prične z mitovnimi pogajanj.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in stane naročnina

Za avstro-ogrskce kraje:	
celoletna	K 21-60
polletna	» 10-80
četrletna	» 5-40
mesčna	» 1-80

Za Nemčijo:	
celoletna	K 26-40
polletna	» 13-20
četrletna	» 6-60
mesčna	» 2-20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vln. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravništvo »Zarje« v Ljubljani.

Ali sem »Zarij« že pridobil novega naročnika?

Novice.

* Dve sliki. I. Iz feljtona Ide Barber o »Cesarski kuhinji na Dunaju«. Zanimivo je opazovati priprave za dvorno svečanost. Že več dni poprej vlada v dvornih kuhinjah živahno vrvenje, na stotine kokoši, gosi, rac, fazanov in puranov pripravljajo, nato pa jih spravljajo na meter dolgih mizah v kleti. Kuharji in kuhanice vsi belo oblečeni, z belimi pokrivali, delajo v glavni kuhinji; veselo jih je opazovati; najredkeje ribe, najzbranejše vrste sadežev in sočivja, cele vrste mandeljev rozin, stolčnega sladkorja se pripravljajo. Cele baterije konserv primarširajo, s katerimi polnijo torte in druga močnata jedila, v stranskih prostorih so postavljene konfiture, sočivja in izvlečki iz vseh dežel. —

II.

Graški »Arbeiterwille« piše: V četrtek jutraj so našli 69letno ženo Marjo Čukovo na ulici, kjer se je zgrudila od slabosti, bila je v popolnoma zanemarjenem stanju. Starka vsled lakote in strašnih bolečin ni več mogla nadaljevati svoje poti. Prepeljali so jo z rešilnim vozom v mestno bolnico, kjer so dognali, da starka ni le vsa pokrita z mrčesi, ampak je tudi imela na glavi rano, na kateri so žrli črvi. Uboga žena ni imela v Gradcu nobenega stanovanja. Nazadnje je stanovala v Zeillergasse in sedaj je bila brez strehe. Lačna, bolna, brez strehe. Zdaj ji bodo v bolnici ozdravili njeno od črvov pokrito rano, očistili jo bodo mrčesa; nekaj dni lahko uživa bolnično hrano. In potem? Potem se začne za starko beda vnovič. Ubogi, stari ljudje pač morajo pretrpeti sedanjí družabni red po volji božji.

* Brata je v kupeju umoril. V nekem oddelku vlaka, ki vozi med Diedenhofnom in Völklingenom, je bil neki potnik napaden, z nožem smrtonovorno ranjen in oropan. Napadalec je potegnil za signal in ko je vlak ustavil, so skočili iz oddelka trije možje ter so pobegnili. Ko so stopili sprevodniki in drugi potniki v kupe, je bil ranjenec že mrtev. Bil je večkrat zaboden v glavo in v prsi. Izmed zločincev so dosedaj enega prišli. Aretirani zločinec je — brat umorjenega. Po njegovem priznanju gre za roparski umor. Svojih sokrivcev do sedaj ni hotel izdati.

* Oblastven ukaz za prirejanje poučnih kinematografskih predstav. Slezijska deželna vlada je izdala odlok, v katerem se lastnikom kinematografov z grožnjo, da se jim drugače odtegne licenca, naroča, da ima biti vsaj polovica vsake kinematografske predstave poučnega in izobraževalnega značaja. Odlok, ki se je lastnikom kinematografov sporočil po pristojnih okrajnih glavarstvih, se glasi: »V bodoče so lastniki licenc za kinematografske prireditve zavezani, pri vsaki predstavi izbrati tak program, da bo vsaj polovica tega programa poučne in vzgojevalne vsebine, med tem ko se dovoljuje za drugo polovico prirejanje takozvanih pravdnostnih dram in komičnih prizorov. Pod poučnimi in vzgojevalnimi programmi sočkami bo razumevati take prireditve, ki bodo

imale za vsebino predstave iz zemljepisja in naravoslovja, iz narodopisja, o mestnih slikah, o stavbihih spomenikih itd., nadalje predstave o iznajdbah in drugih zanimivih, zlasti aktualnih dogodkih iz vseh delov sveta in ki bodo sposobne, da bodo vplivale poučno in vzgojevalno. Lastniki kinematografov bodo morali redno pred vsako prireditvijo določene programe vpslati na deželno predsedništvo, da bo imelo priliko, vsebino posameznih predstav spoznati ter se prepričati o njihovi umestnosti. V slučaju, da se ti pogoji ne izpolnjujejo, se lastnikom takoj odtegne produkcijsko dovoljenje.«

* Čedno mesto. V listu »Opinion« beremo sledečo pripovedko: Saint-Lo v Normandiji je sedež prefekta, pa nima kopališča. Gospodje mladiči se kopajo kar v reki Vire, sicer pa so prebivalci — mesto šteje 12.000 prebivalcev — menda itak skoz in skoz čedni. Na podlagi tihega dogovora med hotelirji v mestu, dobivajo tuji za umivanje en liter vode na dan. Pred kratkim pa je prišel neki potnik na originalno idejo, da bi se skopal. Obrnil se je na upravo mestne bolnišnice z vljudnim vprašanjem, če bi se mogel proti plačilu morda v bolnišnici kopati. Čudnega moža so peljali k vratarju, ki je po tehtnem premisleku izpregovoril še bolj tehtne besede: »Blagovolite se s pismeno vlogo obrniti na ravnatelja.« Potniku se je zdelo to sicer malo predolgočasno, toda misli si je: »videl bom, kaj bo iz tega« in je res napisal najpogostejšo prošnjo na ravnatelja. Toda vlogo so najbrž izredno študirali, kajti odgovor je prišel šele tri dni potem, ko je kopanja željni potnik že — odpotoval, in ga je zasledoval od pošte do pošte, dokler končno ni prišel v njegove roke na — pariški pošti. Odgovor je bil kratek in precizen in se je glasil: Gospodu C. se izjemoma dovoljuje, da se sme skopati v bolniški kopelji pod pogojem, da z zdravniškim izpričevalom dokaže, da je to zdravilno sredstvo za njegovo zdravstveno stanje neobhodno potrebno.« Tako se je zgodilo v letu 1912.

* Žena je umorila moža. Veliko pozornost povzroča po vsem Nemškem nasilna smrt mladega arheologa dr. Blume in pa aretacija njegove žene. V sredo preteklega tedna so našli dr. Ericha Blume, ki je rojen Berolinc in je bil že štiri leta nastavljen v muzeji cesarja Friderika v Poznanju, mrtvega in sicer je bil ustreljen v senci. Prvotno so domnevali, da je dr. Blume, ki je bil star šele 29 let, izvršil samomor. Preiskava pa je kaj kmalu opravila sum, da ga je ustrelila njegova 22letna soproga, s katero sta živeła v nesrečnem zakonu. Gospa Blume je svoj zločin tudi že priznala, pravi pa, da ga je izvršila v stanju duševne zmedenosti. Gospo Blume, ki je na tihem zapustila Poznanj, so prišli na domu njenih staršev.

* Beg kaznjencev v sodnijskem talarju. Iz zaporov olomuškega okrožnega sodišča je v četrtek po noči pobegnil kaznjenec Franc Tihacek iz Prerave, šele 19 let star, pa nevaren zločinec. Tihacek je s polenom skrivil železno omrežje na oknu, skočil na dvorišče ter pobegnil, ko si je še prej oblekel sodnijski talar, da bi premočil kontrolne organe. Na svoje ležišče je položil slamnato četo ter jo zakril z odejo. Ker je Tihacek sodno poslopje dobro poznal, se mu je posrečilo, pobegniti skozi razpravno dvorano okrajnega sodišča. O ubeglem kaznjencu nimajo do sedaj še nobenega sledu.

* Milijarda vojnih stroškov. Kmalu bo leto, ko je pričela Italija svoj »izprehod« po Tripolisu. Dasi je do danes zasedla samo še obrežje, znašajo stroški za to ekspedicijo že sedaj skoraj polno milijardo in koncem leta bo ta milijarda gotovo že izčrpana. Skoraj bi Italiji njeno lahkomišelnost lahko zavidali, če v interesu revnega ljudstva ne bi morali obžalovati, da se vsak dan zaradi te vojne na stotine lir odtegne drugim važnejšim zadevam. Klavni položaj državne železnice zahteva, da obrača vlada nanjo skozi leta svojo najintenzivnejšo skrb. Toda tu bo treba nekaj sto milijonov, ako naj vse skupaj ne ostane prazna krparija. Ravno isto je z ljudskimi šolami in pa z javnimi dobrodelnimi napravami, ki jih marsikateri kraji tudi v najprimitivnejši obliki pogrešajo. Sedaj so rezerve, ki jih je nakupila pametna finančna politika v zadnjih letih, zapravljen v stroški za vojsko in mornarico se bodo v bodoče pač še podvojili, potrjili. Da bi se izmetani denar v novih kolonijah obrestoval, na to pač danes nihče več resno ne misli. Samo najnaivnejši vidijo tam dobi še zlato deželo, katere neizmerni zakladi se bodo stekali v Italijo. Pohod v Tripolis pomeni za Italijo finančen polom — na škodo italijanskega ljudstva. Kaj bi se bilo za eno milijardo dalo napraviti za gospodarski razvoj države.

* Konferenca o reorganizaciji državnih železnic. Že nekaj dni se vrše v železniškem ministrstvu konference, na katerih razpravljajo o podlagah za bodočo organizacijo državnih železnic. Razpravam, katerih se udeležujejo sekcijski načelniki, pristojni referenti ministrstva in predstojniki direktij državnih železnic, vodi železniški minister baron Forster. Glavne osnove reorganizacije, ki so jih določili na teh razpravah, bodo sedaj specialni odbori podvrgli še detajliranemu posvetovanju.

* Sladkor je kradel. Iz Pariza poročajo o sledeči dogodbi: Pred nedavnim je dunajski kavarnar zatožil nekega gosta, da posedla po lokalu, ne da bi kaj naročil. Tako kruti pariški kavarnarji niso in če se jim nič ne vzame, puste gosta prav radi kako urico sedeti, ne da bi ga silili, da bi kaj naročil. Včasih pa tudi pariškemu kavarnarju mine potrežljivost. Imel je eden gosta, ki je ne samo po tri ure posedal za eno samo čašico kave, temveč imel povrh tudi navado, da je pri odhajanju na mizi stoječo posodo s sladkorjem redno izpraznil v svoj žep. To je bilo kavarnarju s časom vendar že prenemumno. Dal je gosta štiri dni zaporedoma nadzirati in je pri tem konstatiral, da je gost prvi dan vtaknil 28, drugi dan 32, tretji dan 36 in četrty dan 40 komadov sladkorja. Sledil je nato zgledu svojega dunajskega tovariša ter je tiral gosta pred sodišče. Tu pa se je zgodilo najčudnejše, kajti namesto da bi bil prijatelj sladkorja kruto

obsodili, kakor bi se bilo povsod drugod zgodilo, je bil pariški sodnik mnenja, da sicer ni lepo, če kak gost iz kavarne vzame vsak dan funt sladkarij s seboj, toda še manj lepo je, ako kak kavarnar gosta nadzira, da ga zaradi take lumparije tira pred sodišče. V takem sinčaju naj bi kavarnar gostu raje razumeti, da njegove manipulacije prav dobro vidi, in gost se bo gotovo sramoval in bo svojo grešno navado v bodoče opustil. Tako je govoril pariški sodnik pariškemu kavarnarju in ko je bil tako izpregovoril, je grešnega gosta oprostil, tako da mora kavarnar nositi še stroške sodne obravnave.

*** Skandali v budimpeštanskem cirkusu.** Iz Budimpešte poročajo: V cirkusu Beketoff, kjer se sedaj vršijo rokoborbe, je prišlo v petek zvečer do velikanskih škandalov. Ogrskega rokoborca Cajo je razsodišče zavrnilo, občinstvo pa je zahtevalo, da se Cajo rokoborbe udeleži. Cajo je tudi res nastopil in se pokazal občinstvu v opravi rokoborca. V tistem momentu je prišel policijski mojster s dvanajstimi policisti, da bi Cajo odstranili, kar vzpelo njegove silne moči ni bilo lahko. Občinstvo se je razdelilo v dva tabora, ki sta simpatizirala deloma s Cajo, deloma s policijo. Cajo se je naposled sam odstranil. Ko so se pa nato imele pričeti rokoborbe, se je pričel šele pravi hrup in občinstvo je začelo cirkus na posameznih mestih demolirati, tako da je morala policija predstavo sistirati.

Bogojedci.

(Konec.)

S predstavo o duši je pač tesno združen začetek ljudozrstva. Divjaki menijo: če jedo truplo sovražnikovo in pije njegovo kri da si pridobijo tudi njegovo moč in pogum njegov. Sepe pezuje je potreba po živem utrdila to šego. Ako je torej želja v človeku, da si pridobi čednosti bližnjika z jedjo in pijačo, koliko bolj se bo še trudil, da si pridobi moč božanstva s tem, da se s telesnim uživanjem združi z božansko močjo. Ta skok ni tako velik, kakor se nam dozdeva morda na prvi pogled. Na najnižji stopnji razvoja ni nikakršne predstave o bogu, temveč le o neki demonski sili, ki jo čuti človek v učinkih obdajajočega ga sveta. Demonska sila se je šele pozneje razvila v vzvišeno božanstvo.

Ljudozrstvo in zavijanje boga je zraslo torej iz ene in iste korenine oboje je rodila živa želja po telesni združitvi z božanstvom. In oboje poteka slično. Zlasti po daritvenih obredih se steka vedno tesneje drugo v drugo. Pračlovek ni prinašal daritev, temveč se je branil le čarodajnih učinkov obdajajočega sveta s protičarovnimi sredstvi. Ali čim bolj so dobivali njegovi demoni (božanski duhovi) voljo in razum, tembolj se jim je približeval s prošnjami in darili. On moli in daruje, ali poleg molitve govori tudi čarovniška rekla, s katerimi sili božanstvo; poleg žrtve poliva po oltarju kri, ki nosi njegove želje, in želje hoče s čarodajnostjo vlti božanstvu. Opazujemo v luči teh predstav še enkrat melihansko človeško žrtve. Darovanje božanstvu in darovanje božanstva človeštvu obenem; saj je bil darovani človek »božanstven«, češčen kot bog. Wundt pravi: »Darovanje bogu in spojitev z njim, se prepleta tukaj tako tesno, da nastane ena sama predstava. Po žrtveniku razlita kri je dar bogu. Kri, ki je nositeljica duše, pa obenem prevaja želje darujočih božanstvu ki sprejema vase nositeljico duše. Oboje se pa stopnjuje do najvišje mere, če človek daruje samega sebe, z vsemi organi, torej tudi z vso dušo. To je najvišje stopnjevanje darujočih. kakršno je običajno le v daritvenem kultu obsežne politične in verske združbe.« Sledovce človeških žrtve najdemo pri vseh narodih. Spominimo se le Izakove legende; čeprav izključuje napredek človeštva človeške žrtve, vendar ne opušča one najvišje, najbolj učinkujoče daritve. Daritvena žival, posvečeno testu postane božanstvena in preideta kot bog v človeka. In tudi to je lahko darovanje z dvojnimi pomenom. Bog, ki se udaja človeku v uživanju, se daruje tudi kot pravna daritev za človeštvo najvišjemu, vladajočemu božanstvu.

Pomiriti nam je še začudenje, kako so zamogle iz globin pračloveškega mišljenja vzrastle ideje darovanja, v času rimske države, na višku človeške omike, oblikovati nova verstva, ki so si v naglem znamenitnem pohodu osvojila vsa bivališča takratnega kulturnega človeštva. Ali to začudenje prihaja le vsled omejenega, krivega pojmovanja grško-rimskega sveta, ki ga je sodilo le po dneh njegovega klasičnega sveta in še tedaj le po duševnem cvetu njegovih zastopnikov. Ali od tedaj so nam razbistrili Rhodjeve »Psyche« Dietrichova »Nekyia«, Wissowa »Vera in bogocastje Rimljanov« in sto drugih podrobnih znanstvenih del, da je imela ljudska vera Grkov in Rimljanov, kakor vsaka druga vera, globoko temeljno plast čarodajniških, praznoverskih predstav, da je imela njihova vera tudi hrepenenje po blaženstvu in večnosti in da se je to hrepenenje izživel v skrivnostnih, mističnih kultih. Od tedaj nas je predvsem razkritje starega vzhoda in natančna preiskava poznejšega starega veka, ko sta se pomešali grška in vzhodna kultura in pozneje tudi rimska, privedlo do razumevanja, zakaj da je grško-rimsko človeštvo postalo plen orientalskih kultov, to človeštvo, čigar duševne velike je ovladovala filozofija, oznanjujoča zanjejanje telesa, označujoča telo za ječo duše, srednje plasti propaganda in zgled mističnih sekt, ki so gojile v najširših krogih potrebo po zveličanju in upanje na večnost, nižine in gor do viška pa najrazličnejše praznovrststvo, čarodajništvo in navidezna astrološka znanost. Pa naj so bili ti orientalski kultni češčenje Mitra ali Atisa, ali Izide, ali Serapija, ali propaganda sinagoge in njenega vsi so bili zveličarska verstva, v vseh je bil bog — posredovalec in zveličar —, vsi so krepko objubovali večnost, vsi so imeli skrivnostne, barbarske šege. Grški filozofi so hoteli dobiti pravstveni nauk,

svetovni nazor, med tem pa so zajeli človeški pohlep po čudežih s čarovnijo in zgodbami o čudežih, z učinkujočim razkošjem daritvene službe.

Kaj je bilo nemogočega v cesarskem Rimu kaj je bilo ostudno in pohujšljivo? Namesto z razlago pojasnimo to s primerom. V mestu, ki je zapovedovalo svetu, ki je vsesalo vase vso grško kulturo, so darovali maloazijski božanski dvojici Atis-Cybele takozvane tavrobole. V votlini je bil skrit oni, ki so ga hoteli posvetiti, sprejemal je bri bika, ki so ga zaklali nad njim na preluknjanih lesenih tleh. Rimski pesnik pripoveduje: »Skozi tisoč špranj v lesu teče krvava rosa v votlino. Posvečenec nastavlja kapljam svojo glavo, svojo obleko in vse svoje telo, ki ga omadežuje. Sklone se nazaj; kaplje padajo na njegovo lice, njegova ušesa, usti, na njegov nos; oči si poškrabi s krvjo, še celo grlu ne prizanese, temveč nastavi jezik in željno srka črno kri.« Po tem ostudnem oškropljenju se je izpostavil okrvavljeni prosvečenec množici v češčenje. Saj je ravnokar prejel krvavi krst in bil očiščen grehov; in ker je bil pil kri, je sprejel tudi obhajillo, postal je enak božanstvu. Pristaši kulta Atisa in Cybele so v svoji maloazijski domovini v sirovih dneh preteklosti s kovinskimi kopjem pobili bika. (Od to ime tavrobole, svetemu kopju je bila odločena pri ceremoniji pozneje važna uloga). Pili so njegovo kri, da bi si s krvjo pridobili njegovo moč. Ko je pozneje perzijska kultura zavladala po Mali Aziji, je pod vplivom perzijske mitologije, ki uči, da je bik ustvaril svet (bik igra v Mitrovem kultu, ki je najmočnejši konkurent krščanstva, veliko ulogo), pil Maloazijski z bikovo krvjo boga, božjo moč, pil prenovljenje svojega bitja. Šel je v votlino, da pokopje v njej »starega Adama«, in prišel je na dan okrvavljen, bil je prenovljen k večnemu življenju po krvavem zakramentu. Krvavi krst — tako bemo v mnogoštevilnih napisih — ga je preporodil za večnost, za nebesa.

Tako je zmagal na rimsko-grških tleh kult zavijanja boga. Na tleh, popolnoma prežeti z jutrovc — Sirijci, Maloazijski, Egipčani, Židi — so dobile vse vere z Jutrovega — Male Azije, Sirije, Egipta, Palestine — razširjevalce iz domovine in ostala ljudska množica je bilo globoko dovzetna, ker vražarstvo je nalezljivo. Po večnosti je vpila duša starajočega grško-rimskega sveta, po združitvi z bogom, ki je najvarnejši porok večnega, blaženega življenja. Od petih ali šestih, z Jutrovega do nešenih ver, ki so se borile za nadvlado na rimskem ozemlju, je morala zmagati tista, ki je nudila najkrepkejšo poročstvo za nebesa z najkrepkejšimi čudeži in ki je bila najbolj organizirana.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdala in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Ljubljanska Tiskarna« v Ljubljani.

Vse

na tukajšnjih in na zunanjih učnih zavodih vpeljane

šolske knjige

v predpisanih izdajah v veliki množini vedno v zalogi

v trgovini s knjigami in muzikalijami

Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Kongresni trg šte. 2.

Seznami učnih knjig se dobivajo zastonj.

Najnovejše! Najnovejše!

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Tobakarne oziroma prodajalne »Zarje« v Trstu so:

Južni kolodvor.

Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.

Moze, ulica Miramar 1.

Beden, ulica Madonnina št.

Gostilna Internacional, ulica Giovanni Bocaccio št. 25.

Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).

Pipan, ulica Ponte della Fabra.

Gramaticopulo, Piazza Barriera.

Bruna, ulica del Rivo.

Raitinger, Riva Grumola št. 20.

Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.

Bajc, ulica Geppa.

Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.

Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.

Geržina, Rojan.

Benussi, Gretta.

Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.

Artuš, Belvedere 57.

Sekovar, Piazza Caserma.

C. kr. priv.

občna zavarovalnica.

Assicurazioni Generali v Trstu

Ustanovljena leta 1831. — Jamstveni zakladi znašajo nad 416 milijonov kron.

Poslovni izkaz zavarovalnega oddelka za življenje.

	meseca junija 1912	od januarja 1912
Vložilo se je pónudb za zavarovano vsoto	1957	3 159
Izgotovljenih polic je bilo	K 15,118.317-76	K 105,551.050-20
za zavarovano vsoto	1682	11514
Naznanjene škode znašajo	K 13,146.930-92	K 94,050.683-18
	K 752.845-87	K 5,235.467-74

Sladni čaj tovarniška znamka Sladin

Kri! dosežejo, dobe tisti, ki uamesto kave, čaja, kakava, sladne kave, puro, somatoze, sanatozen, redilnih soli, mesnih izvlečkov, zabele za juho, moke za otroke i. t. d. **Moč!** — pije »SLADIN«, to je dr. pl. Trnkóczyja sladni čaj. Prihrani se pri mleku in sladkorju. Prekosi vse redilne pomočke. Prihrani 50 odstotkov pri denarju v gospodinjstvu. To resno vest izpričujejo poverjena zahvalna pisma. **Zdravje!** Zavitki po četrt kilograma stanejo 60 vinarjev, zahteva naj se tudi pri **50% prihranka!** Sladni čaj se ne sme zamenjati z manj vredno sladno kavo. — Glavne zaloge: v Ljubljani lekarna Trnkóczy; na Dunaju v lekarnah Trnkóczy: VIII., Josefstadterstrasse 25; III., Radeckypplatz 4; V., Schönbrunnerstrasse 109; v Gradcu: Sackstrasse 3. **Najboljši zajtrk!**

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima doslej deset prodajalen in sicer:

Ljubljana: Sodna ulica 4;

„ Krakovski nasip 10;

„ Vodmat, Bohoričeva ulica;

Siška: Kolodvorska cesta (v lastni hiši)

Celovška cesta 1;

Vič-Glince: Tržaška cesta;

Jesenice: „pri Ferjanu“;

Jesenice-Fužine: na Savi, „pri Mencingerju“;

Koroška Bela: „pri Pristavcu“;

Tržič: „Pot na Bistrico“.

Lastna pekarna je v Siški, Celovška cesta 1. — Osrednja pisarna: v Siški, Kolodvorska cesta 56 (v lastni hiši), kjer je tudi glavno skladišče.

V Ljubljani je za pisma: poštni predal 13 (na glavni pošti) ter nabiralnik v prodajalni, Sodna ulica 4. — Cekovni in klerinski račun za denarni promet: št. 75.383 c. kr. poštne hranilnice.

Član društva lahko postane vsakdo, ki je svojepraven. Za pristop se je oglasiti bodisi v kaki prodajalni bodisi v pisarni. Pristopnina znaša 1 K delež 30 K. Dosedaj so člani prejeli čistega dobička:

leta 1909.	K 2035—	(prvo leto)
„ 1910.	„ 11365-25	
„ 1911.	„ 16610-45	
Skupaj	K 30010-70	

Hranilne vloge zadrušnikov se obrestujejo po 5 odstotkov od dne vloge do dne dviga. — Hranilne vloge se sprejemajo v pisarni kakor tudi v prodajalnah proti potrdilu podpisanem po najmanj enem članu načelstva ter prodajalničnega poslovođe.

Nadzorstvo.

Načelstvo.

Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev v Ljubljani

r. z. z. o. z.

se priporoča cenjenemu občinstvu pri nabavi vsakovrstnega pohištva, ki ga izdeluje v lastni, najmoderneje opremljeni tovarni na Glincah pri Ljubljani.

Priporoča se tudi za vsa druga v mizarstvo stroko spadajoča dela.

Delo je vedno solidno, točno in prav poceni.

Proračune se določijo na zahtevo brezplačno v najkrajšem času.